

PRESUDA U KAZNENOM POSTUPKU KAO REZULTAT SUGLASNE VOLJE STRANAKA

Ovaj članak obrađuje novine koje je donijela novela Zakona o kaznenom postupku iz 2002. godine, a odnose se na mogućnost donošenja presude izraženom suglasnom voljom stranaka. Ovo suglasje volja stranaka odnosi se kako u odnosu na krivnju, tako i u odnosu na kaznenopravnu sankciju. Mogućnost donošenja takve presude uvedena je odredbama ZKP-a iz 1997. godine, a ogledala se u uvođenju pojma kaznenog naloga. Posljednja novela proširuje te mogućnosti, kao u odnosu na sam kazneni nalog tako i u odnosu na kaznene postupke za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do deset godina. Naravno, ova mogućnost nije neograničena, te zakonodavac propisuje formu postupanja, kako stranaka tako i samog suda, o čemu će šire biti govora u ovom tekstu.

1. UVOD

Opći cilj kaznenog postupka je utvrđenje ispravnosti i točnosti tvrdnji iznijetih u optužnom aktu ovlaštenog tužitelja o tome je li počinjeno kazneno djelo, je li ga počinio upravo u optužnom aktu označeni optuženik, te može li se prema optuženiku kao počinitelju kaznenog djela izreći odgovarajuća kaznenopravna sankcija. Da bi ostvario ove ciljeve sud u kaznenom postupku pred sobom ima dvije stranke, čiji interesi su vrlo često suprotstavljeni. Dok ovlaštenu tužitelj, obzirom na presumpciju nedužnosti, mora dokazati točnost i istinitost tvrdnji iznijetih u optužnom aktu, okrivljenik vrlo često nastoji izbjeći kaznenoj odgovornosti, odnosno postići što manji stupanj kaznenopravne represije.

Uz opisane suprotstavljene interese, država, u kojoj je sudbena vlast jedan od konstitutivnih elemenata vlasti uopće, nastoji na zakonit način, te u skladu sa Ustavom, što efikasnije i brže razriješiti sporne odnose, pa tako i odnos spora koji se pojavljuje u kaznenom postupku.

U prioritetima države pri rješavanju spora u kaznenom postupku, razvojem znanosti kaznenog postupovnog prava mijenjali su se prioriteti načela kaznenog postupka. Tako, dok je dominantno načelo bilo načelo učinkovitosti, u kaznenim postupcima dominirala je inkviziciona maksima. Demokratizacijom društvenih odnosa inkviziciona maksima ustupala je mjesto akuzatornim načelima i jačanju pozicije stranaka u kaznenom postupku, a što je rezultiralo kontinentalnim modelom mješovitog kaznenog postupka, u kome su uz prisutne elemente inkvizicione maksime sve više narastala prava i obaveze stranaka, a što se ogledalo kroz razvoj akuzatornih načela.

Naše kazneno postupovno pravo u svome razvoju prati upravo opisani slijed sve naglašenijeg poimanja kaznenog postupka kao spora između dvaju stranaka, sa sve naglašenijim pravom stranaka da disponiraju samim sporom. Ovaj razvoj naročito je interesantan kroz pravo optuženika da dijelom disponira sa sporom koji se vodi pred sudom.

¹ sudac Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Dok je do izmjene Zakona o kaznenom postupku od 21. listopada 1997. godine, koja je stupila na snagu 1. siječnja 1998. godine, načelo materijalne istine zauzimalo jednu od ključnih pozicija koje su determinirale postupke suda u kaznenom postupku², ova izmjena Zakona o kaznenom postupku, izričito kako je bilo naznačena ovo načelo, ga napušta, i sve više osnažuje načelo stranačke istine.

Ove izmjene Zakona o kaznenom postupku ogledaju se prvenstveno kroz uvođenje pojam kaznenog naloga. To je bio prvi oblik mogućeg konsenzusa među strankama u odnosu na krivnju i kaznenopravnu sankciju i to za određenu kategoriju kaznenih djela³. Ovaj konsenzus bio je neverbalnog karaktera. On je rezultat prešućivanja tj. ne osporavanja tvrdnji tužitelja od strane okrivljenika, kako u pogledu krivnje tako i u pogledu suglasja sa prijedlogom kaznenopravne sankcije⁴.

Daljnja značajna novina ovih izmjena Zakona o kaznenom postupku predstavlja sam slijed glavne rasprave. Naime, nakon početka glavne rasprave i čitanja optužnog akta, okrivljenik se prema ovim izmjenama mora očitovati o tome kakav stav zauzima prema optužbi. Od njegovog očitovanja ovisio je daljnji slijed glavne rasprave. Pod pretpostavkom priznanja krivnje od strane optuženika, sud je bio u obavezi provjeriti je li takvo priznanje potpuno i u skladu sa provedenim dokazima i zatim izvesti samo one dokaze koji se odnose na pitanje odluke o kazni.

Međutim, i u ovim slučaju zakonodavac je, iako postoji suglasje volja stranaka, zadržao određene obaveze i prava suda prije donošenja odluke o krivnji i kazni, kako kod kaznenog naloga⁵, tako i u pogledu optuženika koji se očitovao krivim za počinjeno kazneno djelo⁶.

Prateći razvoj kaznenog procesnog prava, sa posebnim osvrtom na mogućnost donošenja sudske odluke o krivnji i kaznenopravnoj sankciji, posljednja novela Zakona o kaznenom postupku od 17. svibnja 2002. godine, koja je stupila na snagu 21. svibnja 2002. godine, donijela je u tome području značajne izmjene i novine, a što će biti predmet razmatranja u nastavku ovoga rada. Ove izmjene i novine prvenstveno se odnose na mogućnost donošenja presude kojom se optuženika proglašava krivim u fazi istrage i bez provođenja glavne rasprave. Također značajna novina je i u fazi glavne rasprave u skraćenim

² Načelo materijalne istine ogledalo se kroz odredbe ranijih zakona koji su regulirali kazneni postupka u propisanim obavezama suda, bez obzira na volju stranaka, a ta obaveza ogledala se kroz normu koja je glasila "Sud i državna tijela koji sudjeluju u krivičnom postupku dužni su istinito i potpuno utvrditi činjenice koje su od važnosti za donošenje zakonite odluke." Norma je nalagala iste obaveze i sudu i drugim «državnim tijelima», misleći pri tome prvenstveno na državnog odvjetnika.

³ za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do tri godine ili novčana kazna kao glavna (skraćeni postupak)

⁴ Ovim izmjenama Zakona o kaznenom postupku suglasje o sankciji, pa samim time i mogućnost za kazneni nalogu odnosilo se samo na slučajeve kada je tužitelj kaznenim nalogom predlagao izricanje novčane kazne i to u visini od deset do sto prosječnih dnevnih dohodaka u RH, sudsku opomenu, oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom, objavljivanje kaznenog naloga u sredstvima javnog priopćavanja te sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom do dvije godine odnosno oduzimanje predmeta.

⁵ čl. 447. st. 2. ZKP "Ako sudac pojedinac smatra da podaci u optužnom prijedlogu ne pružaju dovoljno osnova za izdavanje kaznenog naloga ili da se prema tim podacima može očekivati izricanje neke druge kazne ili mjere, a ne one koju je zatražio državni odvjetnik, po primitku optužnog prijedloga u sudu zakazat će glavnu raspravu i na nju pozvati osobe prema odredbama članka 438. ovoga Zakona. Okrivljeniku će se u tom slučaju uz poziv dostaviti samo prijepis optužnog prijedloga, bez zahtjeva državnog odvjetnika za izdavanje kaznenog naloga.

⁶ Takovo priznanje mora biti u skladu sa "izvedenim dokazima", a dokazi se izvode u dokaznom postupku, dakle tijekom glavne rasprave nakon očitovanja o krivnji. Također, takav optuženik imao je jednaka prava u pogledu žalbenih osnova, te je žalbu mogao podnijeti i zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, iako se očitovao krivim za počinjenje kaznenog djela, kako je ono bilo opisano u samom optužnom aktu.

postupcima, gdje obavezan sastavni dio optužnog akta postaje i prijedlog tužitelja za izricanje kaznenopravne sankcije, sa kojim prijedlogom se optuženik koji priznaje krivnju može suglasiti. Isto tako proširen je okvir za mogućnost predlaganja i donošenja kaznenog naloga u odnosu na okvir koji je postojao ranije.

2. DONOŠENJE PRESUDE PO ČLANKU 190.a/ ZKP-a

Institut donošenja osuđujuće presude od strane istražnog suca po čl. 190.a ZKP-a predstavlja, kao zakonsko rješenje na našim prostorima, potpunu novinu. Kao postojeći okvir za ovakvo zakonsko rješenje našem zakonodavcu poslužilo je iskustvo talijanskog zakonodavstva, tzv. *patteggiamento*, koji model je prilagođen našem legislativnom okviru i kaznenopravnoj praksi.

Uvođenje ovakve presude značajna je emancipacija načela stranačke istine i rezultira gotovo posvemašnjim napuštanje načela materijalne istine.

2.1. U kojem trenutku je moguća presuda po čl. 190.a/ ZKP-a

Presudu po ovom zakonskom osnovu donosi istražni sudac. Dakle, već samo ovo pozicioniranje u nadležnost istražnog suca samo za sebe dovoljno jasno ukazuje da se za donošenje ovakve presude ne provodi glavna rasprava. Naravno, takva presuda može biti samo osuđujuća.

Propisujući mogućnost donošenja ovakve osuđujuće presude, zakonodavac ju je ograničio na vrijeme do okončanja istrage. Ovakvo ograničenje u sebi bi uključivalo poimanje da je takvu presudu moguće donijeti samo za kaznena djela za koja se provodi istraga tj. za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora viša od 5 godina, obzirom da se za kaznena djela za koja je propisan blaži gornji kaznenopravni okvir ne provodi istraga.

Međutim, nije rijedak slučaj da i za kaznena djela sa propisanim blažim gornjim kaznenopravnim okvirom, osumnjičena osoba bude dovedena pred istražnog suca uz kaznenu prijavu⁷. U praksi postavilo se pitanje ima li pravo i takav osumnjičenik predlagati donošenje presude po čl. 190. a. Zakona o kaznenom postupku. Odgovor na ovo pitanje u uskoj je vezi za propisanim okvirom za koja kaznena djela postoji mogućnost donošenja ovakve presude.

2.2. Za koja kaznena djela postoji mogućnost donošenja ovakve presude

Zakonodavac, određujući okvir u odnosu na koja kaznena djela je moguća primjena ovakve presude, propisuje samo gornji okvir propisane kazne, određujući ju sa 10. godina propisane kazne. Ispravnim tumačenjem normi logično proizlazi da je takvu presudu moguće izreći za sva kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do 10 godina, a koja se radi postupanja pojavljuju pred istražnim suce.

Stoga se sam od sebe nameće i odgovor na prethodno pitanje⁸. Proizlazi da je takvu presudu moguće donijeti i kada je pred istražnog suca uz kaznenu prijavu dovedena osoba osumnjičena za počinjenje kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora do 5 godina, za koje se ne provodi istražni postupak, već istražni sudac može provoditi samo određene istražne radnje. Bilo bi suprotno načelu ekonomičnosti, da u takvim situacijama kada bi se provodio samo skraćeni postupak, zakonodavac prisiljava državnog odvjetnika da podnosi optužni akt – optužni prijedlog nadležnom prvostupanjskom sudu, zatim siliti taj sud da zakazuje glavnu raspravu, pa da bi tek tada došla u obzir primjena odredaba koje propisuju

⁷ Česti su slučajevi počinitelja serije kaznenih djela teške krađe i sl., koji nakon uhićenja, uz kaznenu prijavu, bivaju dovedeni pred istražnog suca.

⁸ manje je uvijek sadržano u većem

mogućnost donošenja presude u odnosu na okrivljenika koji priznaje počinjenje kaznenog djela i suglasan je sa predloženom sankcijom u skraćenom postupku.

2.3. Utvrđivanje suglasja volja stranaka za donošenje presude po čl. 190. a ZKP-a

Inicijativu za donošenje ovakve presude zakonodavac je dao kako samom okrivljeniku, tako i državnom odvjetniku.

Ova inicijativa, kada potiče od samog okrivljenika vremenski je determinirana kao krajnjim rokom trenutkom donošenja rješenja o provođenju istrage. Naime, okrivljenik koji je doveden pred istražnog suca, odnosno onaj koji je pozvan radi prvog ispitivanja pred istražnog suca, nakon što je ispitan, a prije nego li je istražni sudac riješio o prijedlogu državnog odvjetnika o pokretanju istrage, ovlašten je predložiti i to samo u pisanoj formi⁹, da se u odnosu na kaznena djela povodom kojih je podnesen prijedlog za pokretanje istrage, donese presuda u smislu čl. 190. a. Zakona o kaznenom postupku. Kako zakon propisuje da za izraženo suglasje volja tj. za izraženu volju državnog odvjetnika, koji je suglasan sa prijedlogom samog okrivljenika, također potrebna pisana forma, takav pisani prijedlog okrivljenika sud je dužan dostaviti državnom odvjetniku. Svoj odgovor na ovu inicijativu državni odvjetnik također mora dostaviti sudu u pisanoj formi.

U praksi biti će češći slučaj da državni odvjetnik, nakon inicijative koju je dao sam okrivljenik, sa njime, pozivajući ga, "pregovara" u svojem uredu. Ovakvi njihovi "pregovori" mogu rezultirati zajedničkim pisanim prijedlogom ili naprosto pisanim očitovanjem državnog odvjetnika, ako je on u potpunosti suglasio sa prijedlogom samog okrivljenika ili taj sporazum nije postignut.

Inicijativa za donošenje ovakve presude može potaći i od državnog odvjetnika. Za državnog odvjetnika, vrijeme za njegovu inicijativu nije ograničeno trenutkom donošenja rješenja o provođenju istrage, već samim krajnjim rokom u kome postupa istražni sudac, a što predstavlja trenutak završetka istrage.

Opredmećenje ovakve inicijative provodilo bi se kroz pravo državnog odvjetnika da pozove takvog okrivljenika sa kojim se želi «nagađati» u svoj ured, i predloži mu donošenje ovakve presude, kojom bi on priznao krivnju i suglasio se za predloženom kaznom.

Postupanje stranaka kroz vrijeme njihovog "pregovaranja" ne podliježe posebnim formalitetima. Međutim, za trenutak stavljanja potpisa okrivljenika na zajednički akti stranaka kojim one izražavaju suglasje svoje volje da se donese presuda u smislu čl. 190. a Zakona o kaznenom postupku, zakonodavac je posebno propisao u pogledu određenih formaliteta.

Takva zajednička volja mora uvijek biti izražena u pisanoj formi, a u trenutku kada okrivljenik stavlja svoj potpis na takav zajednički akt, u trenutku samog potpisivanja, on mora imati branitelja, koji će biti nazočan samom trenutku potpisivanja takvog prijedloga sudu.

Nije teško zamisliti situacije kada tijekom procesa "pregovaranja" okrivljenik nema branitelja. Međutim za trenutak samog potpisivanja on mora ili sam angažirati branitelja ili će mu, na njegov zahtjev, sud takvog branitelja postaviti po službenoj dužnosti. Naime, radi se o osnaženju načela pomoći neukoj osobi, da njeno neznanje ne bi bilo zloupotrijebljeno, te da se takvoj osobi osigura odgovarajući stupanj pravne zaštite već u toj fazi postupanja.

⁹ Kada se govori o pisanom zahtjevu okrivljenika, valja imati u vidu i činjenicu da takva pisana forma može biti zadovoljena i podnošenjem takvog zahtjeva na sam istražni zapisnik kod istražnog suca. Pisana forma ima svoj ratio u mogućnosti kasnijeg jasnog utvrđivanja što je bila stvarna volja takvog okrivljenika kada je predložio donošenje ovakve presude, kako u pogledu krivnje, tako i u pogledu kazne.

2.4. Okvir predlaganja kaznenopravne sankcije

Iako zakonodavac u odredbama Kaznenog zakona propisuje posebne okvire za izricanje kaznenopravne sankcije za određena kaznena djela, predlagatelji, a i sud pri donošenju presude po čl. 190. a Zakona o kaznenom postupku, imaju drugačije okvire.

Izrijeckom je propisano u st. 1. čl. 190. a ZKP-a da sud ne može izreći u takvoj presudi, pa prema tome niti prijedlog ne smije premašiti, najviše jednu trećinu gornje granice propisane kazne za kazneno djelo za koje se predlaže donošenje takve presude. Ovim okvirom zakonodavac je očigledno nastojao pridobiti kooperativnog optuženika, koji priznaje krivnju i koja okolnost je već sama za sebe značajna olakotna okolnost, da i sam doprinese htijenju države za što bržim rješavanje odnosa spora, koji bi se kasnije pojavio pred sudom.

Valja uočiti da zakonodavac u stavku 2. čl. 190. a Zakona o kaznenom postupku govori samo o predlaganju vrste i mjere kazne, odnosno mogućnosti predlaganja izricanja uvjetne osude ili uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom. U istom članku, ali u stavku 7., uz ograničenje, kada prihvati donošenje ovakve presude, na izricanje po vrsti i mjeri kazne kako je ona predložena, zakonodavac propisuje i mogućnost izricanja sigurnosne mjere prema propisanom katalogu¹⁰. Ovakva norma znači da sadržaj prijedloga za donošenje presude po čl. 190.a ZKP-a ne mora sadržavati i prijedlog za izricanje sigurnosne mjera, a da ju sud donoseći presudu može izreći.

Nalazim da bi ispravnim tumačenjem cjelokupne pravne norme iz čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku, ipak valjalo zahtijevati da sadržaj zajedničkog i suglasnog prijedloga stranaka za donošenje ovakve presude u sebi obuhvati i mogući prijedlog za izricanje sigurnosne mjere. Naime, i sigurnosna mjera predstavlja kaznenopravnu sankciju kojom se moguće ograničavaju određena prava osobi, odnosno nameću neke obaveze, pa bi bilo za očekivati da, kada je već sud dužan utvrditi suglasje volja u svim segmentima, takvo suglasje utvrditi postoji li i u odnosu na sigurnosne mjere¹¹.

2.5. Postupanje suda nakon zaprimanja pisano izraženog suglasja volja za donošenje presude u smislu čl. 190. a

Nakon zaprimanja na sudu tako pisano izražene suglasne volje¹² za donošenje presude u smislu čl. 190. a Zakona o kaznenom postupku, sud nije puki registrator takvog suglasja, već zakonodavac propisuje i njegovu aktivnost.

Povodom izraženog suglasja volja za donošenje ovakve presude, sud mora održati posebno ročište.

Zakonodavac nalaže sudu, na takvom ročištu, okrivljeniku koji je izrazio svoju volju za donošenje ovakve presude¹³, izreći zakonska upozorenja o značenju podnošenja ovakvog zajedničkog prijedloga stranaka.

¹⁰ zajedno s kaznom i mjerom upozorenja može se izreći i sigurnosna mjera iz članka 75., 76., 78., 79. i 80. Kaznenog zakona

¹¹ Ovo valja osobito imati u vidu u slučajevima kada je sadržaj suglasja volja izjava državnog odvjetnika da je suglasan da prema okrivljeniku ne bude izrečena i sigurnosna mjera. Postavlja se pitanje neće li sud nakon tako izraženog suglasja volja u odnosu na ukupnu kaznenopravnu sankciju, izričući ju postupiti suprotno volji stranaka. Odgovor na ovakav slučaj mogla bi biti izražena nesuglasnost suda sa prijedlogom kaznenopravne sankcije, kada se odluka prepušta izvanraspravnom vijeću.

¹² bilo kroz zajednički pisani prijedlog ili kroz pisani prijedlog okrivljenika sa kojim se u pisanoj formi suglasio državni odvjetnik.

¹³ Na ovakvom ročištu, iako zakonodavac to posebno ne propisuje, okrivljenik bi radi pružanja stručne pomoći i zaštite njegovih prava, morao imati branitelja, pa i u slučaju kada je sam u pisanoj formi prije donošenja rješenja o provođenju istrage stavio takav prijedlog, analogno kao i u slučaju kada on i državni odvjetnik podnose zajednički prijedlog sudu za donošenje presude po čl. 190. a. Zakona o kaznenom postupku.

Naime, takav okrivljenik mora biti upozoren da, ako sud ne prihvati njihov prijedlog i kazneni postupak bude nastavljen, više neće moći iznositi dokaze o isključenju protupravnosti ili krivnje u odnosu na dio optužbe¹⁴ za koju je izrazila suglasje s tužiteljem za donošenje presude u smislu čl. 190. a Zakona o kaznenom postupku, osim ako je za takve dokaze saznao nakon podnošenja zajedničkog zahtjeva. Ovakvo upozorenje, kao i odgovor okrivljenika da ga je razumio, moralo bi biti posebno ubilježeno u zapisnik o održavanju takvog ročišta.

Također sud je dužan uvjeriti se da među strankama postoji suglasje volje u pogledu cjelokupnog sadržaja njihovog zajedničkog zahtjeva i to kako u pogledu krivnje tako i u pogledu kaznenopravne sankcije čije izricanje stranke traže od suda.

Nakon ovakvih upozorenja na samom ročištu, pred istražnim sucem, stranke još uvijek mogu disponirati sa svojim zajedničkim prijedlogom. Naime svaka od stranaka može odustati od svoga zahtjeva, čime prestaje suglasje volje stranaka i više ne bi postojali uvjeti za donošenje presude po čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku. Ovakva mogućnost odustanka od zahtjeva vremenski je ograničena trenutkom donošenja odluke istražnog suca povodom samog zajedničkog zahtjeva stranaka.

2.6. Odluka povodom podnijetog zahtjeva stranaka

Kada zakonodavac određuje mogućnost odustanka stranaka od samog zahtjeva, ograničavajući to trenutkom "odluke istražnog suca", važno je uočiti da zakon ne koristi termin "izricanja presude", već upravo termin "odluke" istražnog suca.

Govoreći o "odluci istražnog suca", jasno je da to može biti i presuda koju će on izreći. Međutim, iako specifičnog oblika, ta odluka povodom zajedničkog zahtjeva stranaka za donošenje presude u smislu čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku, zakonom je predviđena i moguća "negativna" odluka istražnog suca.

2.6.1. Pozitivna odluka istražnog suca

Kada se istražni sudac uvjerio da su ispunjeni svi traženi formaliteti za donošenje presude po čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku, te da je i prijedlog sankcije u skladu sa do tada prikupljenim dokazima, na samom ročištu odmah izreći će osuđujuću presudu. Ova presuda ne smije po vrsti i mjeri kazne ili mjere upozorenja biti drugačija nego li je ona u samom zajedničkom zahtjevu stranaka.

Iako zakonodavac u stavku 7. čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku daje mogućnost sucu da uz kaznu i mjeru upozorenja, za koju su se stranke suglasje, okrivljeniku izrekne i sigurnosnu mjeru iz kataloga nabrojanih, nalazim da bi bilo uputno kod stranaka postići suglasje volja i u tome dijelu.

Kod takve presude okrivljenik je uvijek oslobođen dužnosti naknade troškova kaznenog postupka iz čl. 119. st. 2. toč. 1 do 6. Zakona o kaznenom postupku. Iako u ovaj okvir ne ulaze i troškovi branitelja, koga okrivljenik koji se odlučuje na ovu presudu mora imati, nalazim da bi i troškovi branitelja, ali samo onog koji mu je postavljen po službenoj dužnosti radi podnošenja zajedničkog prijedloga, trebali teretiti proračun suda, bez

¹⁴ Iz dikcije ovoga članka, kada govori i o dijelu optužbe, vidljiva je volja zakonodavca da se takva presuda može donijeti i u odnosu na neka od kaznenih djela za koja se provodi istraga. Naime, nije nezamislivo da se u istražnom postupku koji se vodi zbog niza kaznenih djela protiv jednog okrivljenika postigne suglasje volja stranaka za donošenje presude po čl. 190. a Zakona o kaznenom postupku samo u odnosu na neka od kaznenih djela. U takvom slučaju sud bi bio dužan, u skladu sa načelom ekonomičnosti, donijeti rješenje kojim razdvaja kazneni postupak u odnosu na kaznena djela za koja takvog suglasja volja nema i odlučiti da će se u odnosu na ta kaznena djela kazneni postupak nastaviti, a za ona gdje suglasje volja postoji, a ispunjeni su i drugi uvjeti – donijeti presudu.

regresiranja od samog okrivljenika. O troškovima branitelja u ostalim slučajevima angažiranja branitelja, bilo iz povjerenja ili po službenoj dužnosti radi potpisivanja zajedničkog zahtjeva, a suglasje volje na kraju nije postignuto, valja odlučivati kao i u svim drugim slučajevima kada sud donosi presudu.

Naime, zakonom je propisano da se takva presuda objavljuje odmah, bez prava sudu na produženi rok za objavu presude, a pisano ju je sud dužan izraditi u roku od 8 dana. Obrazloženje takvog pisanog otpiravka presude sadrži samo navođenje okolnosti koje je sud imao u vidu pri odmjeravanju tj. prihvaćanju prijedloga stranaka u odnosu na kaznu.

2.6.2. Negativna odluka istražnog suca

Takva "negativna" odluka sastoji se u ne prihvaćanju istražnog suca izraženih u pisanoj formi suglasnih volja stranaka za donošenje presude u smislu čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku. Takvu svoju odluku istražni sudac izražuje u formi neslaganja sa zahtjevom stranaka¹⁵.

Zakonodavac je u stavku 10. čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku propisao okolnosti kada istražni sudac može donijeti takvu "negativnu odluku".

Naime, za donošenje bilo kakve odluke istražnog suca, osim suglasja volja stranaka koja mora biti utvrđena u svim segmentima i propisane forme, zakonodavac je propisao da takva odluka u pogledu prijedloga kaznenopravne sankcije ne smije biti rezultat samo volje stranaka, a bez uporišta u podacima u samom spisu predmeta.

Ako prikupljeni dokazi u spisu predmeta, do trenutka podnošenja zajedničkog zahtjeva stranaka za donošenje ovakve presude sa određenom vrstom i mjerom kazne, ne opravdavaju primjenu donošenja takve presude, istražni sudac je ovlašten izraziti svoje neslaganje, što u osnovi predstavlja njegovu negativnu odluku. O izraženom neslaganju istražnog suca odlučuje izvanraspravno kazneno vijeće.

Važno je uočiti da je mogućnost takve negativne odluke zakonom ograničena samo na slučaj nesuglasja istražnog suca sa prikupljenim dokazima koji se odnose na odluku o vrsti i mjeri kazne, a ne dopuštaju sudu takvu procjenu dogovora stranaka u odnosu na odluku o krivnji.

Međutim, tumačenjem pravne norme nalazim da postoji mogućnost i takvog neslaganja istražnog suca.

Naime, pretpostavka za izricanje bilo kakve kaznenopravne sankcije je krivnja okrivljenika. Ako iz prikupljenih dokaza ne bi proizlazila i krivnja okrivljenika, što je bitan preduvjet izricanja bilo kakve kazne, nalazim da bi istražni sudac sa takvom argumentacijom mogao donijeti svoju "negativnu" odluku, izražavajući neslaganje da se okrivljeniku izrekne kazna u vrsti i mjeri kako je ona predložena zajedničkim zahtjevom.

Nalazim da bi ovakvim pristupom mogla biti onemogućena zloupotreba prava na donošenje ovakve presude, kada moguće jedan okrivljenik, kod kojeg postoje brojne olakotne okolnosti, preuzima odgovornost za počinjeno kazneno djelo od drugoga stvarnog počinitelja kaznenog djela, koji tih olakotnih okolnosti nema. Naime, svrha kaznenog postupka izražena kroz čl. 1. Zakona o kaznenom postupku izrijekom propisuje da pravila određena ZKP-om trebaju osigurati da nitko nedužan ne bude osuđen, a da se počinitelju kaznenog djela izrekne odgovarajuća kaznenopravna sankcija.

¹⁵ Forma neslaganja istražnog suca poznata je u odredbama Zakona o kaznenom postupku u situacijama kada istražni sudac nije suglasan sa zahtjevom za provođenje istrage koji mu podnosi tužitelj.

2.7. Postupanje izvanraspravnog kaznenog vijeća

Nakon zaprimanja takve "negativne" odluke istražnog suca, kojom je on izrazio svoje neslaganje sa zajedničkim prijedlogom stranaka za donošenje presude u smislu čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku, ovo vijeće postavlja se u poziciju provjere ispravnosti "negativne" odluke istražnog suca.

Izvanraspravno vijeće postupa u nejavnoj sjednici, i njegova odluka može biti također "negativna" ili "pozitivna".

Utvrđi li ovo vijeća da je doista neslaganje istražnog suca opravdano, tj. da prikupljeni dokazi ne opravdavaju izricanje kazne odnosno kazne i mjere, ono će rješenjem odbiti zajednički prijedlog stranaka za donošenje presude u smislu čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku, i tak kazneni postupak će biti nastavljen odmah.

Naravno, da i u tom slučaju, kako zakonom nije posebno isključena, postoji pravo žalbe stranaka. O toj žalbi odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske. Međutim, kada koristim termin da će kazneni postupak biti nastavljen odmah, pri tome se naglašava zakonom propisana odrednica da ova žalba ne zadržava izvršenje ovakvog rješenja izvanraspravnog vijeća.

Naime, istražni sudac nastaviti će sa poduzimanjem istražnih radnji, te moguće provesti sve istražne radnje unatoč izjavljenoj žalbi, ali istragu ne bi smio završiti tako da spis predmeta dostavi državnom odvjetniku na odluku, prije nego li o izjavljenoj žalbi odluči Vrhovni sud Republike Hrvatske.

U protivnom, kada bi on završio istragu, isključio bi sam smisao izjavljene žalbe, obzirom da se ova presuda može donijeti samo do završetka istrage. Dakle, ako bi on završio istragu i spis predmeta dostavio državnom odvjetniku, više ne bi postojala niti mogućnost donošenja ovakve presude, pa bi izjavljena žalba nezadovoljne stranke postala potpuno besmislena.

Utvrđi li izvanraspravno vijeće da istražni sudac nije bio u pravu kada je izražavao svoje neslaganje sa zajedničkim prijedlogom stranaka za donošenje "konsenzualne presude", iako iz teksta zakona to izrijeком ne proizlazi, ono će samo izreći takvu presudu.

Za takvo njihovo postupanje ostvarene su sve formalitetne pretpostavke (propisana forma, utvrđeno potpuno suglasje volja stranaka pred istražnim sucem, upozorenja okrivljeniku na ročištu pred istražnim sucem), i tumačeći smisao ove novine u ZKP-u, nalazim da nema zapreke da izvanraspravno vijeće takvu presudu i izrekne.

Točno je da ta presuda, obzirom na nejavni način rada izvanraspravnog vijeća, neće biti javno objavljen, međutim, ako je ona u potpunosti suglasna prijedlogu, kojem se i udovoljava, ova okolnost ne bi trebala biti zapreka za opisano postupanje izvanraspravnog kaznenog vijeća.

Za pisani otpravak takve presude primjenjuju se sve odredbe koje su već ranije naznačene u odnosu na pisani otpravak presude izrečene od strane istražnog suca.

2.8. Pravo na žalbu protiv presude

Protiv presude donesene na zahtjev stranaka u istrazi, bilo da je ona izrečena i objavljena od strane istražnog suca ili da je izrečena od strane izvanraspravnog kaznenog vijeća, postoji pravo žalbe. Kako se radi o kaznenim djelima za koja se provodi istraga tj. propisana je kazna koja determinira redovni postupak, rok za njeno podnošenje je 15. dana od primitka pisanog otpravka presude. Iznimka je moguća jedino ako bi se presuda odnosila na

kaznena djela za koja je, obzirom na zapriječenu kaznu, propisano vođenje skraćenog postupka¹⁶, kada bi rok za žalbu bio 8 dana od prijema pisanog otpravka presude.

Kako je presuda donijeta pred županijskim sudom, bilo pred istražnim sucem ili izvanraspravnim vijećem, o žalbi će uvijek odlučivati Vrhovni sud Republike Hrvatske¹⁷.

U odnosu na opseg žalbe tj. na mogućnosti za isticanje žalbenih razloga, zakonodavac slijedi logiku koju je propisao i u odnosu na opseg žalbe kod okrivljenika koji je, očitujući se o krivnji, priznao počinjenje kaznenog djela¹⁸. Naime, i u ovom slučaju okrivljenik je ograničen u žalbenim razlozima, tako da ne može ovu presudu pobijati žalbom zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Iznimka postoji jedino ako je za dokaze o isključenju protupravnosti ili krivnje saznao nakon donošenja presude.

Iako zakon ništa ne propisuje, dvojbeno je pravo stranaka i da se žale zbog odluke o kazni. Naime, takva presuda može biti donijeta samo ako sud prihvati u vrsti i visini mjeru kazne sa kojom su se stranke suglasje i zajednički ju predložile. Ranije je bilo govora da samo u tome dijelu postoji pravo suda propitivati jeli takva kazna u suglasju sa ranije prikupljenim dokazima. Ako je prvostupanjski sud našao da dokazi opravdavaju izricanje kazne ili kazne i mjere upozorenja, upravo kako je i predložena, te izrekao presudu sa takvom kaznenopravnom sankcijom, nalazim upitnim pravo stranaka da nakon prihvaćanja njihovog prijedloga i dalje imaju pravo izjaviti žalbu zbog odluke o kazni. Ovo tim više što bi takva žalba suštinski značila odustajanje stranke koja se žali od zajedničkog prijedloga, što je izrijekom zakona isključeno nakon trenutka donošenja odluke, bilo "pozitivne" ili "negativne", od strane istražnog suca.

Pravo na žalbu iz žalbenih razloga, kako su oni opisani u čl. 366. toč. 4. Zakona o kaznenom postupku, može naći svoje opravdanje samo u dijelu koji dopušta, kako je već i ranije bilo rečeno, okrivljeniku izreći i mimo zajedničkog prijedloga stranaka sigurnosne mjere iz kataloga označenog u čl. 190.a st. 7. Zakona o kaznenom postupku. Izricanje ove kaznene sankcije, mimo izražene volje stranaka, može predstavljati jedini razlog koji bi opravdavao pravo stranaka da se žale i iz žalbene osnove iz čl. 366. toč. 4. Zakona o kaznenom postupku.

U drugostupanjskom postupku zakonodavac u pogledu opsega krivnje te vrste i mjere kazne, odnosno kazne i mjere upozorenja determinira odlučivanje. Naime, takva presuda drugostupanjskog suda može biti donesena samo u okvirima zajedničkog prijedloga stranaka, te kazna ne može biti niti pooštrena niti ublažena. Mogućnost izmjene prvostupanjske presude odnosi se samo na sigurnosne mjere navedene u katalogu u st. 7. čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku, bilo da se iste dodaju ili ukidaju.

3. PRESUDA U SKRAĆENOM POSTUPKU NAKON "POZITIVNOG" OČITOVANJA OKRIVLJENIKA O KRIVNJI I KAZNI

Kroz dosadašnji tekst bilo je govora o presudi na temelju suglasne volje stranaka, koju može donijeti jedino istražni sudac. Kako je navedeno, takva presuda po čl. 190.a Zakona o

¹⁶ U slučajevima kada je pred istražnog suca doveden uz kaznenu prijavu osumnjičenik za kazneno djelo za koje se vodi skraćeni postupak te on predloži donošenje takve presude, ili ako se tijekom istražnog postupka koji se vodi radi više kaznenih djela između kojih su neka i za koja bi u normalnom tijeku stvari bio vođen skraćeni postupak, okrivljenik i državni odvjetnik podnesu zajednički prijedlog za donošenje ovakve presude u odnosu na djela za koja je propisana kazna zatvora do 5 godina.

¹⁷ čl. 21. toč. 1. Zakona o kaznenom postupku "Vrhovni sud Republike Hrvatske nadležan je:

1) odlučivati u drugom stupnju o žalbama protiv odluka županijskih sudova

2)

¹⁸ vidi čl. 363. st. 7. ZKP-a

kaznenom postupku u pravilu je "rezervirana" za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do deset godina, a provodi se istraga. To znači da slučaj mogućnosti donošenja ovakve presude, kao opće pravilo, ista nije predviđena za kaznene postupke koji se vode radi kaznenih djela u kojima je propisana kazna zatvora do 5 godina tj. u kojima se vodi skraćeni postupak¹⁹.

Međutim, zakonodavac je, ne želeći dovesti okrivljenika protiv koga se vodi kazneni postupak za blaža kaznena djela u teži položaj, predvidio sličnu mogućnost i za skraćeni postupak. Naravno, ova zakonska rješenja imaju neke svoje specifičnosti o čemu će biti govora u nastavku ovoga teksta.

3.1. Novosti u zakonskom okviru novele ZKP-a

Nakon posljednje novele Zakona o kaznenom postupku, voljom zakonodavca proširen je nužan okvir sastavnica koje mora sadržavati taj optužni akt koji podnosi ovlašteni tužitelj u skraćenom postupku. Zakonodavac se više ne zadovoljava samo naznakom prijedloga da okrivljenik bude proglašen krivim, već izrijeком zahtijeva da optužni akt u skraćenom postupku sadrži i određen prijedlog vrste i mjere kaznenopravne sankcije, čije se izricanje traži.

Ovo predstavlja značajnu novinu, kako u pogledu obaveza ovlaštenog tužitelja da se takvim prijedlogom jasno izrazi kojom kaznenopravnom sankcijom treba sankcionirati postupanje okrivljenika koje ima obilježja kaznenog djela, naravno ako bi to bilo i dokazano, tako i u odnosu na samog okrivljenika, kojem postaje izvjesno koju kaznenopravnu sankciju može očekivati, ako bi mu kazneno djelo bilo dokazano.

Dakle, ovakvo zakonsko rješenje uvodi obavezu tužitelju da u svakom slučaju okrivljeniku "ponudi" mogućnost izricanja kaznenopravne sankcije kako je predložena. Ovaj prijedlog se bitno razlikuje u odnosu na zajednički prijedlog stranaka potreban za presudu po čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku, gdje zakonodavac otvara mogućnost "nuđenja" kaznenopravne sankcije objema stranama, ali to ne propisuje i kao obaveza. U skraćenom postupku dispozicija voljom za donošenje "konsenzualne" presude nalazi se na strani okrivljenika.

Međutim, njegovo pravo dispozicije ne predstavlja obavezu automatske primjene u odnosu na sud, o čemu će biti govora kasnije.

3.2. Početak glavne rasprave i očitovanje okrivljenika

U skraćenom postupku mogućnost za donošenje presude suglasnom voljom stranaka, za razliku od presude po čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku, uvijek nalaže obavezu zakazivanja i provođenja glavne rasprave. Zakonodavac nije ostavio mogućnost suglašavanja okrivljeniku sa krivnjom i kaznenopravnom sankcijom bez zakazivanja i provođenja glavne rasprave²⁰.

Kao i u drugim situacijama, glavna rasprava počinje objavom sadržaja optužnog akta, u čijem sadržaju je nužno sadržan i prijedlog kaznenopravne sankcije. Zatim slijedi očitovanje okrivljenika o optužnom aktu tj. njegovo očitovanje kakav stav zauzima prema

¹⁹ Moguće iznimke bile su predmet razmatranja u prethodnom dijelu teksta.

²⁰ O takvoj mogućnosti biti će govora kasnije, kada će predmet razmatranja biti mogućnost sudu da izda kazneni nalog

optužbi ili pojednostavljeno rečeno, osjeća li se krivim za počinjenje kaznenog djela kako je ono opisano u optužnom aktu²¹.

U tom trenutku, okrivljenik koji se očitovao krivim u odnosu na sve točke optužbe može se očitovati svojom suglasnošću i sa vrstom i mjerom kaznenopravne sankcije.

Međutim, u svakom od tih slučajeva, bez obzira odnosi li se «pozitivno» očitovanje okrivljenika na krivnju ili krivnju i kaznu, zakonodavac nalaže sudu da pristupi ispitivanju okrivljenika i ne dopušta mogućnost donošenja presude bez njegovog ispitivanja²². Naravno, kada se govori o ispitivanju, pri tome treba imati u vidu i mogućnost da okrivljenik koristi svoje pravo i ne želi iznositi obranu. Ova okolnost korištenja prava na obranu na ovaj način, sama za sebe, ne predstavlja smetnju za donošenje presude po suglasnoj volji stranaka.

3.3. Opseg dokaznog postupka kod okrivljenika koji je "priznao krivnju" i suglasio se sa kaznenopravnom sankcijom.

Nakon "pozitivnog očitovanja" okrivljenika u odnosu na krivnju i predloženu kaznenopravnu sankciju, sud nije apsolutno vezan ovakvom suglasnošću stranaka. Naime, i u tim slučajevima sud je dužan ući u dokazni postupak i provesti određene dokaze.

U odnosu na krivnju okrivljenika zakonodavac novelom više ne traži da takvo priznanje bude u skladu sa "provedenim" dokazima, već se zadovoljava konstatacijom da je potrebno da takvo priznanje okrivljenika bude u skladu sa "prikupljenim"²³ dokazima. Stoga u tome dijelu i ne postoji obaveza suda za provođenjem dokaza u smislu utvrđivanja krivnje optuženika, ako je njegovo priznanje u skladu sa ranije prikupljenim dokazima²⁴. Ova okolnost ima posebnog odraza na pravo okrivljenika u odnosu na opseg žalbenih razloga²⁵.

Međutim, u odnosu na odluku suda o kaznenopravnoj sankciji, sud je uvijek dužan provesti dokazni postupak i dokaze važne za individualizaciju kaznenopravne sankcije.

Zašto je tome tako, a ne slijedi se logika presude iz čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku ili kaznenog naloga, o čemu će riječi biti kasnije.

Dok kod presude po čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku, kao i kod kaznenog naloga, sud može ili prihvatiti zajedničku volju stranaka u odnosu na kaznenopravnu sankciju ako ista proizlazi iz ranije prikupljenih dokaza, kod postojanja takve suglasne volje koja se ogleđa u "pozitivnom" očitovanju okrivljenika o krivnji i kaznenopravnoj sankciji u skraćenom postupku, prijedlog sankcije sa kojim se suglasio okrivljenik ograničava sud samo u pogledu vrste i gornje visine kaznenopravne sankcije.

U pogledu donje granice kaznenopravne sankcije sudu ostaju na dispoziciji svi instrumenti utvrđivanja primjerene kaznenopravne sankcije u procesu individualizacije kazne.

²¹ U skraćenom postupku zakonodavac je odstupio od akuzatornog načela koje se ogleđa u redovnom postupku u različitom redosljedu glavne rasprave ovisno o tome kako se okrivljenik očitovao o optužnom aktu.

²² analogija postoji i kod presude po čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku, u kojim slučajevima donošenju presude uvijek prethodi ispitivanje okrivljenika od strane istražnog suca.

²³ Sud ocjenjuje prije zakazivanja glavne rasprave prikupljene dokaze koji su bili osnova za podnošenje optužnog akta u skraćenom postupku da bi utvrdio postojanje osnovane sumnje da je okrivljenik počinio kazneno djelo koje mu optužnim aktom stavlja na teret tužitelj. Utvrdi li u toj fazi postojanje okolnosti kako su one navedene u čl. 437 st. 1. Zakona o kaznenom postupku, do zakazivanja glavne rasprave neće niti doći, već će sudac optužni akt odbaciti.

²⁴ ako priznanje prema ocjeni suda ne proizlazi iz ranije prikupljenih dokaza, provodi se normalan dokazni postupak.

²⁵ vidi čl. 365. st. 4 ZKP-a

Da bi sud mogao provesti taj postupak individualizacije kaznenopravne sankcije u odnosu na kriminalnu radnju okrivljenika, sud je u obavezi provesti dokaze koji se odnose na kaznu i tek zatim odlučiti hoće li okrivljeniku i izreći kaznenopravnu sankciju koju je tužitelj predložio i sa kojom se okrivljenik suglasio, ili će ta mjera biti u blažem obliku od suglasne volje stranaka.

Ovakav zaključaj jasnim proizlazi kako iz odredbe koja govori da će sud u dokaznom postupku, nakon što je okrivljenik "priznao krivnju", provesti dokaze koji se odnose na vrstu i mjeru kaznenopravne sankcije²⁶, tako i iz dijela koji govori o pravu okrivljenika, koji je proglašen krivim, na korištenje određenih žalbenih razloga.

3.4. Opseg prava na korištenje žalbenih razloga nakon "konzenzualne presude" u skraćenom postupku.

U odnosu na opseg prava na korištenje žalbenih osnova zbog kojih se žalbom može pobijati prvostupanjska presuda, u skraćenom postupku zakonodavac nije učinio niti jednu iznimku u odnosu na mogućnosti, vezano za žalbu, okrivljenika koji se suglasio s prijedlogom ovlaštenog tužitelja u odnosu na vrstu i mjeru kaznenopravne sankcije.

Naime, i u tim slučajevima zakonodavac je predvidio opće ograničenje u odnosu na opseg žalbenih razloga kojima okrivljenik može pobijati prvostupanjsku presudu, kao i u redovnom postupku kod okrivljenika koji je "priznao krivnju".

Stoga je vidljiva volja zakonodavca da i okrivljeniku koji se suglasio sa prijedlogom kaznenopravne sankcije, kako je sud dužan provesti dokaze u odnosu na visinu iste, ostaje na dispoziciji pravo podnijeti žalbu i zbog odluke o kaznenopravnoj sankciji koju mu je sud izrekao, te je li ista u skladu sa, ovaj puta, na glavnoj raspravi provedenim dokazima u odnosu na visinu kaznenopravne sankcije.

Postavlja se pitanje koja su prava ovlaštenog tužitelja u odnosu na žalbeni razlog odluke o kaznenopravnoj sankciji, ako se okrivljenik suglasio sa njegovim prijedlogom, a sud utvrdi da je isti u skladu sa dokazima izvedenim u cilju individualizacije kaznenopravne sankcije, te takvu sankciju i izrekne?

Iako zakon ne daje posebna ograničenja, nalazim da bi takve žalbe ovlaštenog tužitelja valjalo odbiti. Naime, tužitelj je predložio određenu kaznenopravnu sankciju i bio nazočan tijeku glavne rasprave, te su mu poznate sve okolnosti, pa bi takva njegova žalba mogla predstavljati obmanu okrivljenika, koji se suglasio s krivnjom i predloženom kaznenopravnom sankcijom u određenoj visini.

Logično nastavljajući, jednako tako nalazim da niti viši sud ne bi bio ovlašten takvom okrivljeniku povisiti mjeru kaznenopravne sankcije u odnosu na onu za koju se on suglasio da mu bude izrečena²⁷.

4. KAZNENI NALOG

Institut kaznenog naloga, kao prva *sui generis* presuda na temelju suglasne volje stranaka, uveden je odredbama Zakona o kaznenom postupku iz 1997. godine. Tada je naš zakonodavac prvi puta predvidio mogućnost donošenja osuđujuće presude u kaznenom postupku bez provođenja glavne rasprave i to na temelju suglasne volje stranaka. Ovo suglasje volja ogledalo se u prihvaćanju predložene kaznenopravne sankcije od strane okrivljenika, a njegovo suglašavanje bilo je tumačeno kao rezultat ne stavljanja prigovora

²⁶ vidi čl. 442. st. 3. Zakona o kaznenom postupku

²⁷ U budućim izmjenama zakona za razmisliti je o mogućem ograničavanju opsega žalbenih razloga u slučajevima kada je izrečena kaznenopravna sankcija identična po vrsti i visini predložene sa kojom se protivna stranka suglasila.

protiv kaznenog naloga. Naravno, prije mogućnosti da se okrivljenik suglasi sa izdanim kaznenim nalogom, sa samim prijedlogom državnog odvjetnika mora biti suglasan i sam sudac koji kazneni nalog izdaje.

Mogućnost za primjenu kaznenog naloga već tada bila je ograničena na dio kaznenih predmeta u kojima se provodi skraćeni postupak i to samo na onaj dio u kojem bi okrivljeniku bilo stavljeno na teret počinjenje kaznenih djela za koja je zapriječena kazna zatvora do tri godine ili novčana kazna.

Opseg kaznenopravnih mjera koje je tužitelj moga predložiti bio je ograničen samo na novčanu kaznu, sudsku opomenu, oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom i objavljivanje kaznenog naloga u sredstvima javnog priopćavanja, te zabranu upravljanja motornim vozilom do dvije godine, odnosno oduzimanje predmeta.

Novela Zakona o kaznenom postupku 2002. godine i u tome dijelu donije je izmjene. Kako se radi o procesnom institutu koji ne predstavlja suštinsku novinu, u nastavku teksta biti će riječi samo o specifičnim novinama koje je uvela posljednja novela Zakona o kaznenom postupku.

Izmjena se prvenstveno odnosi na utvrđivanje opsega kaznenih djela za koja dolazi u obzir primjena kaznenog naloga. Zakonodavac više ne slijedi ograničenje gornjom visinom kazne, koja je ranije bila identična sa odredbom koja propisuje vođenje skraćenog postupka.

Novost u odredbi čl. 446. st. 1. Zakona o kaznenom postupku sastoji se u činjenici da je sada ograničenje postavljeno na način da je propisana mogućnost primjene kaznenog naloga za kaznena djela za koja se provodi postupak pred sucem pojedince. Iako naizgled ova odredba slijedi istu logiku kao i ranija, tomu nije tako. Naime, zakonodavac je posljednjom novelom, izrijeком u čl. 18. st. 2. Zakona o kaznenom postupku propisao katalog kaznenih djela za koja, iako se provodi skraćeni postupak, ista ne mogu biti predmet raspravljanja od strane suca pojedinca, već se glavna rasprava mora odvijati pred vijećem.

Pri tome ova okolnost ne smije se dovoditi u vezu sa pravom stranaka, kako je ono predviđeno u čl. 18. st. 3. Zakona o kaznenom postupku, da se pred općinskim sudom i u drugim kaznenim postupcima za kaznena djela za koja je zapriječena kazna zatvora do deset godina, stranke suglase kako će postupak biti proveden samo pred predsjednikom vijeća kao sucem pojedincem. Za ova kaznena djela nikada ne dolazi u obzir primjena kaznenog naloga²⁸.

Daljnja značajna izmjena odnosi se na mogućnost predlaganja kaznenopravnih sankcija ovlaštenom tužitelju za primjenu izdavanjem kaznenog naloga. Ovaj krug je proširen i državni odvjetnik sada u svome aktu može predložiti uz novčanu kaznu u visini od deset do sto prosječnih dnevnih prihoda u Republici Hrvatskoj, uvjetnu osudu za izricanje kazne zatvora do tri mjeseca ili novčane kazne, ili sudsku opomenu, a također i oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom i objavljivanje kaznenog naloga u sredstvima javnog priopćavanja, kao i sigurnosnu mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom do dvije godine odnosno oduzimanje predmeta.

U ostalom dijelu ovaj procesni institut nije doživio značajnijih izmjena, osim nekih jezičnih pojašnjenja²⁹.

²⁸ Po logici stvari tu ne dolazi u obzir niti primjena "koncenzualne presude" u skraćenom postupku, jer taj postupak od skraćenog postupka ima samo činjenicu da se provodi pred sucem pojedincem, dok ostale odredbe o postupku iz glave XXV se ne primjenjuju.

²⁹ vidi čl. 450 Zakona o kaznenom postupku.

5. ZAKLJUČAK

Na posljertku valja uočiti da je volja zakonodavca posljednjim izmjenama odredaba Zakona o kaznenom postupku još više ojačati pozicije stranaka pred sudom, te pokušati sud dovesti u poziciju da postupa doista samo u onim slučajevima kada postoji spor između stranaka. U svim slučajevima, kada je moguće postići suglasje volje stranaka, kako u pogledu krivnje tako i u pogledu kaznenopravne sankcije, volja zakonodavca bila je izbjeći sporove, koji su u pravilu dugotrajni i skupi.

U sadašnjem tekstu Zakona o kaznenom postupku zakonodavac je ostavio određenu ograničenu mogućnost ne suglašavanja samog suda sa sporazumom stranaka, o čemu je bilo riječi ranije, prvenstveno u odnosu na odluku o kaznenopravnoj sankciji, a tek u manjem dijelu i u pogledu odluke o krivnji.

Za sada nalazim da zakonodavac nije na konzistentan način riješio pitanje ograničenja prava stranaka na korištenje žalbenih razloga i to prvenstveno u odnosu na odluku o kazni, kada kazna korespondira sa prijedlogom tužitelja te izraženom suglasnošću okrivljenika. Mišljenja sam da bi u budućnosti zakonodavac morao povesti više računa i o tome te, postići zakonsko rješenje analogno onome iz čl. 363. st. 7 Zakona o kaznenom postupku, koje propisuje određena ograničenja u pravu na korištenje žalbenog razloga zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja kod okrivljenika koji se izjasnio da se smatra krivim ili je presuda donesena na temelju čl. 190.a Zakona o kaznenom postupku.

U svakom slučaju i ovakve novine u kaznenopravnoj legislativi koja propisuje postupak suda pri utvrđivanju je li počinjeno kazneno djelo, je li ga počinio upravo u optužnom aktu označeni optuženik te može li se prema optuženiku kao počinitelju kaznenog djela izreći odgovarajuća kaznenopravna sankcija pozdravljam kao pozitivan pomak i pokušaj oslobađanja suda od postupaka u kojima suštinski spor ne postoji.